

УДК 378.36

О.О. Комліченко,

канд. екон. наук, доцент,
Одеський
національний
політехнічний
університет
oksana-komlichenko@yandex.ru

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ
МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ В КОНТЕКСТІ ПОТРЕБ
ЕКОНОМІКИ ТА СУСПІЛЬСТВА**

О.О. Комліченко. Науково-методичне забезпечення підготовки молодших спеціалістів в контексті потреб економіки та суспільства. В статті проведений аналіз поняття «науково-методичне забезпечення», дана оцінка стану науково-методичного забезпечення професійної підготовки студентів економічних спеціальностей у вищому навчальному закладі та запропоновані напрями підвищення якості підготовки фахівців.

O.O. Komlichenko. Scientific and methodological support of junior professionals in the context of the economy and society. The paper analyzed the concept of "scientific and methodological support," an assessment of the scientific methods of training students of economic specialties in higher education and suggested areas to improve the quality of training.

Вступ. Концепція розвитку економічної освіти, яка є методологічною базою освітянської діяльності в умовах формування суспільства знань і соціально орієнтованої економіки, визначає кінцевий результат - формування гармонійної, різнобічно розвиненої особистості, для якої професійні знання, уміння, навички і їх постійне оновлення становлять основу самореалізації в економічній сфері суспільства [2]. Тому професійна економічна освіта студентів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації спрямована на опанування спеціальними фаховими знаннями про економічні закономірності та отримання практичних умінь і навичок для застосування їх у майбутній трудовій діяльності. Вона реалізується через формування загальних уявлень про економіку, її елементи і перетворюючу роль виробничої діяльності, набуття професійних знань щодо наслідків економічної діяльності.

Головним завданням професійної освіти є підготовка кваліфікованих спеціалістів з високим рівнем фахових знань, вмінь та навичок, здатних навчатися протягом всієї професійної діяльності.

Разом з тим, науковці виділяють ряд суперечностей між визначенням критеріїв якості підготовки фахівців на основі сучасних теорій і концепцій якості освіти та оцінкою реального і прогностичного попиту на кваліфіковані кадри в контексті регіонального, суспільного, європейського ринків праці; постійно зростаючими вимогами до якості підготовки кваліфікованих фахівців в системі професійної освіти та фактичним якісним кадровим, науково-методичним і матеріально-технічним її забезпеченням.

Подолання цих протиріч зумовлює необхідність формування системи науково-методичного забезпечення навчального процесу з урахуванням профілю навчального закладу та цілей його функціонування. Вхідження України в світовий освітянський простір актуалізує проблему оновлення змісту освіти та науково-методичного забезпечення підготовки майбутніх фахівців.

Матеріал і результати дослідження. Державний стандарт професійної освіти України вимагає оновлення науково-методичного забезпечення, а саме створення обґрунтованої системи навчально-методичної документації та засобів навчання, необхідних для організації та проведення навчального процесу у вищій школі. Концепція розвитку економічної освіти визначає, що розвиток науково-методичного забезпечення має сприяти підвищенню якості самостійної роботи студентів із засвоєння знань, умінь і навичок через:

- створення інформаційної бази даних, яка містить документи, що регламентують навчальну, наукову та методичну роботу;
- формування комплексу навчально-методичних матеріалів для викладання дисциплін професійно-практичної підготовки;
- впровадження інтерактивних методик навчання та механізмів контролю за якістю освіти;
- вдосконалення системи перепідготовки викладачів економічних дисциплін тощо.

Метою цієї статті є аналіз науково-методичного забезпечення професійної підготовки студентів економічних спеціальностей в контексті потреб економіки та суспільства.

У сучасній підготовці фахівців важлива роль відводиться відповідному науково-методичному забезпеченню навчального процесу, яке передбачає сукупність методичних рекомендацій викладачам щодо вдосконалення методик навчання та студентам щодо кращого опанування фахових знань.

Проблеми науково-методичного забезпечення навчального процесу досліджували Я.Я. Болюбаш, А.В. Кушпіль, І.П. Лащик, Л.В. Нестерова, М.В. Ремез, В.В. Різник, М.Ф. Степко, Г.О. Шемелюк та ін.

Аналізуючи термін «науково-методичне забезпечення», ряд вчених виділяє три складові: «забезпечення», «наукове забезпечення», «методичне забезпечення».

Забезпечення передбачає оптимальне функціонування навчального процесу на всіх його етапах.

Під науковим забезпеченням розуміють теоретичні основи забезпечення навчального процесу засобами загальної педагогіки, дидактики, методики, теорії управління, психології, соціології та дотримання галузевих вимог.

До нього входять нормативно-правові акти в галузі освіти і науки, навчальні плани і програми, науково-методична, навчально-методична та навчальна література, наукове обґрунтування наочності, технічних засобів навчання, інформаційно-комп'ютерного забезпечення навчального процесу.

Методичне забезпечення розглядає практичну реалізацію вимог наукового забезпечення, яке охоплює всі аспекти від теорії розробки до практичних методик підготовки конкретних навчальних матеріалів для конкретного навчального закладу [3].

Вимоги до науково-методичного забезпечення навчального процесу регламентуються державними документами, потребами суспільства та економіки. В сучасній освіті викладач повинен виконувати функцію проєктування процесу індивідуального інтелектуального розвитку кожного студента.

На перший план висуваються такі форми діяльності педагога, як розробка індивідуальних стратегій навчання, навчальна педагогічна діагностика, індивідуальне консультування. При формуванні нових критеріїв оцінювання ефективності освітніх процесів слід враховувати компетентність, ініціативу, творчість, саморегуляцію, унікальність розумових здібностей [3].

Реформування сучасної професійної освіти передбачає створення гнучких систем навчання, які забезпечують високу якість освітньої і професійної підготовки, реалізацію всіх потенційних можливостей і здібностей особистості, кооперацію освіти, навчальних закладів і виробництва; стандартизацію професійної освіти. Однією з вимог сучасної освіти є наступність у поданні навчального матеріалу, яка передбачає реалізацію міжпредметних зв'язків, зумовлює послідовність вивчення окремих дисциплін, розділів, тем.

В Херсонському політехнічному коледжі Одеського національного політехнічного університету можна виділити три складові, які формують зміст науково-методичного забезпечення:

1. Державні документи і стандарти: державні галузеві стандарти освіти; навчальні плани (робочі навчальні плани); навчальні програми (з окремих дисциплін); підручники та навчальні посібники, розроблені і рекомендовані на державному, галузевому та регіональному рівнях; загальні нормативи безпеки життєдіяльності.

Навчальний процес у Херсонському політехнічному коледжі Одеського національного політехнічного університету організовано у відповідності до закону України «Про вищу освіту», «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», затвердженого наказом Міністерства освіти України від 02.06.1993 р. № 161. В коледжі розроблені і затверджені у встановленому порядку робочі навчальні плани спеціальностей, навчальні програми дисциплін.

2. Наукове забезпечення: альтернативні підручники та навчальні посібники; програми практик; дидактична література; нові методики навчання; наукове обґрунтування наочності та технічних засобів навчання; інформаційно-комп'ютерне забезпечення навчального процесу.

У коледжі розроблені відповідні документи, які регламентують навчальний процес: «Положення про організацію навчального процесу», яке затверджене директором коледжу і в якому розкриваються нормативна частина змісту освіти, форми організації навчання, а також форми та засоби поточного і підсумкового контролю знань студентів, форми організації та контролю самостійної роботи студентів; «Положення про кредитно-модульну систему організації навчального процесу в Херсонському політехнічному коледжі Одеського національного політехнічного університету (ХПТК ОНПУ)»; «Положення про рейтингову систему оцінювання знань студентів Херсонського політехнічного коледжу Одеського національного політехнічного університету». «Методичні вказівки щодо застосування рейтингової системи оцінювання знань студентів Херсонського політехнічного коледжу Одеського національного політехнічного університету»; «Положення про циклову комісію коледжу». Крім цього в коледжі розроблені «Положення про організацію і проведення практичного навчання студентів Херсонського політехнічного коледжу Одеського національного політехнічного університету»; паспорти виробничих баз практичного навчання.

Для забезпечення глибини вивчення матеріалу, освоєння студентами всіх рівнів пізнання (знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез та

оцінка); для реалізації диференційованого підходу викладачів до студентів; для розвитку комунікативних вмінь та навичок, організаторських здібностей; формування інтересу до навчання, потреби в знаннях; підвищення авторитету викладача як лідера та організатора в коледжі обґрунтована та використовується система методів інтерактивного навчання: ділові ігри, кейс-метод, метод проєктів, метод – ПРЕС тощо.

Викладачі коледжу проводять плідну наукову роботу з питань інформатизації навчального процесу, використання нових автоматизованих технологій навчання та контролю знань, моніторингу діяльності навчального закладу та ін. За останні десять років захистили кандидатські дисертації сім викладачів коледжу. Нині навчається в аспірантурі п'ять осіб. Чотири викладачі працюють над докторськими дисертаціями.

3. Методичне забезпечення: інструктивно-методичні матеріали та завдання для самостійної роботи студентів; контрольні роботи та тестові завдання; методичні матеріали для курсових і дипломних проєктів (робіт); конкретні нормативи оснащення кабінетів, регламентовані «Положенням про навчальні кабінети коледжу»; наочність та технічні засоби навчання.

Центром методичної роботи в коледжі є методичний кабінет. У ньому систематизовано унікальні навчальні і науково-методичні матеріали, зокрема державні галузеві стандарти освіти України для кожної спеціальності, контрольні примірники документації кожного викладача на паперових та електронних носіях, електронний банк методичних матеріалів для ознайомлення з передовим педагогічним досвідом. Тут розглядаються найбільш актуальні проблеми дидактики, професійного навчання і виховання, педагогічної майстерності.

На основі узагальнення практичного досвіду підготовки студентів економічних спеціальностей в Херсонському політехнічному коледжі Одеського національного політехнічного університету сформована наступна структура науково-методичного забезпечення спеціальності:

- освітньо-кваліфікаційна характеристика;
- освітньо-професійна програма;
- навчальний план;
- робочий навчальний план;
- програми навчальних дисциплін;
- робочі програми навчальних дисциплін;
- програми практик;
- програми державних іспитів;
- засоби діагностики;

- методичні вказівки і тематика курсових робіт з дисциплін, де передбачено їх виконання;
 - методичні вказівки і тематика кваліфікаційних та екзаменаційних випускних робіт;
 - методична документація для організації самостійної роботи студентів з дисциплін навчального плану.
 - підручники, навчальні посібники;
 - технічні засоби навчання, комп'ютерне програмне забезпечення.
- Структура науково-методичного забезпечення навчальної дисципліни в коледжі має наступний вигляд:
- навчальна програма;
 - робоча навчальна програма;
 - індивідуальний навчальний план;
 - тексти лекцій з опорними конспектами (тема, мета, план, тези, література, дидактичне забезпечення);
 - методичні вказівки та завдання до виконання лабораторних, практичних робіт, семінарських занять (тема, мета, зміст завдань, дидактичне забезпечення, форма звіту до лабораторної роботи та практичної роботи; план, тема, зміст семінарського заняття);
 - індивідуальні завдання та методичні вказівки до самостійної роботи студентів;
 - тематика та методичні вказівки щодо підготовки та виконання курсових робіт;
 - навчальні та контрольні тести;
 - пакети завдань для проведення модульних контролів;
 - пакети екзаменаційних і залікових матеріалів (пояснювальна записка, критерії оцінювання, білети за варіантами, зразок відповіді; перелік питань на залік);
 - пакети комплексних контрольних завдань.

Висновки.

Для розробки науково-методичного забезпечення використані організаційні, педагогічні, психологічні та методичні заходи, що передбачають чітку структурну побудову системи науково-методичного забезпечення навчального процесу, спільну дидактичну мету всіх складових системи, раціональну організацію розумової праці суб'єктів навчальної і педагогічної діяльності.

Для формування професіоналізму викладачів, розвитку їх педагогічної творчості в коледжі створена науково обґрунтована система методичної роботи та методичного забезпечення: працює школа молодого викладача, методична рада коледжу. Викладачі коледжу приймають активну участь у роботі обласних методичних об'єднань. Все це дозволяє систе-

матично підвищувати педагогічний рівень підготовки викладачів, їх професійно-методичну компетентність, готовність до розв'язування нових соціально-виховних завдань. Для забезпечення дієвості науково-методичного забезпечення професійної підготовки в коледжі реалізується системний підхід, який дозволяє глибоко вивчити організацію фахової підготовки, проаналізувати її з позицій наукової організації праці; дослідити взаємозв'язки між компонентами системи навчально-виховної роботи на основі комплексу сучасних наукових методів; удосконалювати навчально-трудова діяльність студентів і педагогічну працю викладачів; проектувати і створювати принципово нову організацію навчального процесу.

Література

1. Нестерова, Л.В. Науково-методичний супровід професійної підготовки кваліфікованих робітників [Текст] / Л.В. Нестерова // Педагог професійної школи [Текст]: Методичний посібник (за матеріалами Третього Всеукраїнського науково-методичного семінару "Інноваційні методики у професійній підготовці кваліфікованих робітників автотранспортної галузі" / За заг. ред. Л.В. Нестерової. – К. : ФОП Поліщук О.В., 2011. – Вип. 4. – С.60 – 67 .
2. Ничкало, Н.Г. Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: прогностичний аспект [Текст] / Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: тези звітної науково-практичної конференції (м. Київ, 29-30 березня 2010 року) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України / за ред. В.О. Радкевич. – К.: ІІТО НАПН України, 2010. – С. 3-7.
3. Різник, В.В. Теоретичні основи науково-методичного забезпечення професійної підготовки студентів економічних спеціальностей в умовах входження України у світовий освітній простір [Електронний ресурс] / http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gvpkhdp/2008_16/193-195.pdf